

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 december Ról-ról

Fáy Miklós: Mily sekély a sekély (Molnár Ferenc: A testőr. Tatabányai Jászai Mari Színház. Rendezte Guelmino Sándor)

Hová lett a régi jó harci szellem? Az a hit, hogy gyilkolni kell a hitványat, bálványozni a jót, a kettő között pedig... A kettő között nincs is semmi, a rossz nyújtja ki csápjait a közepszerre, és elkerülhetetlenül húzza be magához, a közepesnek nincs értelme, a közepes maga a rossz, hiszen a hatása körülbelül ugyanaz, eltántorít a jótól, eltántorít magától a múltól, ugyanúgy nem kapja meg tőle az ember azt, amit a műalkotástól remélt, mint a penetráns szörnyűségektől. Volt idő, amikor nem érezte az ember, hogy meg kell alkudnia, vannak körülmények és vannak kényszerítő erők, hogy egy előadás léte esetleg fontosabb lehet az előadás színvonalánál.

Hogyan is mondja Leacock? Vad, viharos éjszaka dühöngött Skócia nyugati partjai fölött. Ezen történetünk szempontjából ennek különösebb jelentősége nincsen ugyan, miután történetünk nem Skócia nyugati partjain játszódik, hanem Írország keleti partjain. De azért ott is elég rossz idő volt.

Alighanem fölösleges nagy öszszegzésekkel foglalkozni, mert a tatabányai Molnár-előadás, A testőr, nem tett, nem provokáció, nem harc a kultúrabarát elemekkel, csak úgy magában rossz. Az egyetlen, ami zavarba hoz vele kapcsolatban, az a düh hiánya, nem érzem azt, hogy mit képzelnek, mi történik, miért teszik ezt velünk. Elszenvedem az előadást, kissé félálomba ringatva, egy ideig nem is nézve a színpadra, minek, elég, ha hallom a történetet, elérünk a végére, mehetünk haza. Nem ezért szeretek színházba menni, de látom, hogy másnak ez elég, tele van a kamaraterem. Helytelen gyakorlat volt, hogy a vidéki színházakat a főváros kihelyezett részlegeinek, kísérleti terepeinek tekintettük, azt remélve, hogy ott mehet, ami esetleg „főnt” nem, mert vidéken úgymint alacsony az előadásszámok, ha öten nézik, hát öten, de legalább jót. Közben megfeledkeztünk a saját nézőkről, akiknek esetleg valóban nincs különleges igényük, egy jó történetet szeretnének végre látni, szakállat ragasztó férfiakkal és parókás nőkkel, egymásba szeretnek, aztán jön valami probléma, azt megoldják, és továbbra is egymásba vannak szeretve.

A testőr végül is ennyi. Közben azért szerelmi vallomás a színháznak, de Molnár észnél volt a szerelemben is, nem mulasztja el megjegyezni, hogy okos ember nem ragaszt esténként szakállat az orcájára, nem mulasztja el jelezni, hogy a probléma, amit meg kell oldani, álprobléma, álmegoldással. Egyébként is kifejezetten színházi probléma, Così fan tutte lefelezve, nincs két pár, amelyik cserebomlana, csak egy: színésznő és színész. Színésznő most feleség, de azelőtt félévente váltogatta a partnereit. Most letelt a fél év, és lám, sóhajtozva néz ki az ablakon vagy Chopint játszik. Színész tehát virágot küld és színészkedik, parókát és lószőrrel ékesített sisakot húz, ő lesz önmaga vetélytársa, felesége csábítója.

Tényleg Così fan tutte, amikor olyan játékba kezdenek a szerelmesek, amelyeknek csak rossz vége lehet. Gondolom, Molnár Ferenc is észrevette a hasonlóságot, és nem véletlenül kerül bele egy „mind ilyenek vagytok – nem, ti vagytok mind ilyenek” fordulat a harmadik felvonásba. Amúgy is a harmadik felvonás a lényeg, ott van továbbgondolva az eredeti átöltözés, hogy hát annyi baj legyen, ez az egészben a jó, ez a bizonytalanság, ez a játék, ami a bizonyos szomorúságot el tudja feledtetni, megcsal, de legalább velem. Majdnem ugyanaz a bonmot, mint amit Molnár saját magára alkalmazott: jó, tudom, mindenkivel lefekszik, de pénzért csak velem.

Hogy ennek a különbékének a kétségbeesett voltát, a vereség nagyszerűségét észrevette-e az előadás rendezője, Guelmino Sándor, arról nem vagyok meggyőződve. Mindenesetre a darabnak nem ez a része foglalkoztatta, hanem inkább a színházadsi, az illúzió és az illúzió valósággá válása, hogy az egyikből a másik világba könnyedén át lehet lépni. Ezért fogadja a rendes nézőt is a színpadi páholynitogató Kádárné, a függöny előtt-mellett áll Bende Ildikó, jó szórakozást kíván az ismeretlennek, örül az ismerősnek, megdicsér ruhát vagy szépséget, ahogy teszi majd a második felvonásban, a színpadi operai páholyban, míg távolról nem a Così fan tutte, hanem a Pillangókisasszony hallható. Illúzió a szerelem, na jó, ennyire nem lapos a tanulság, de illúzió a világ, vagy világ az illúzió, a festett lépcsőbe ajtó van vágva, a gyümölcscsendeletről valódi almát vesznek le, azt rágcsálja Éva és Ádám, hiszen Az ember tragédiája is visszatérő szereplő a darabban. Hogy ez az egész hová vezet, és miért fontosabb, mint a vígjáték szomorúsága vagy a szomorújáték elszánt vidámsága, azt nem tudom megmondani. Nekem útszéli bölcselkedés ez a minden csak illúzió, még az illúzió is, minden csak látszat, de nem érdekes, mert nem feslik föl a látszat kárpitja, nem tudni, mi van alatta, legfeljebb valami általános hiúság. A színész végül elhiszi, hogy már nagyon hamar lelepleződött, mert olyan a pillantása, mint senki másnak. Belenéz a tükörbe, valóban olyan, mint senki másnak, akkor élünk együtt tovább.

Igen, a színész pillantása, hiúsága, butasága. A testőr parádés férfiszerep, vagy így is föl lehet fogni a darabot. Megint ez az olcsóbb megközelítési mód, de bevált és lehetséges. Molnár Ferenc olyan szerepet írt, amelyhez át kell változni, meg lehet mutatni, mit tanult az ember az iskolában, hogyan mélyült el a tudása a színpadon töltött évek során, hogyan fordul át egy-egy szemvillanásra egyik színpadi énjéből a másikba, csábítóból férjbe. Olyan lehetőség, amiért az ember még akár a színigazgatást is vállalja, hiszen nehéz volna elképzelni, hogy a szerepek osztásánál bárki is egyből Crespo Rodrigóra gondoljon, leszámítva azt az esetet, amikor maga Crespo Rodrigo osztja a szerepet. Márpedig itt ez a helyzet, az igazgató a főszereplő, nem szerencsés, de nem is példátlan eset, a Vígszínház is így működik. Crespo Rodrigo nem abszolút színész, nem az a típus, aki betölti a színpadot, aki az ideges vibrálásával vagy a magamutogató harsányságával azonnal igazolná a helyét egy ilyen darabban. Hogy ne csak rosszat mondjak róla: elég jól maszkírozható, bajusszal, szőke parókával valóban megváltozik a külseje. Azt nem állítom, hogy előnyére, hogy kis segítséggel testőr, gróf, titokzatos idegen válik belőle, így aztán nem indul különös előnyökkel a darabban, de ezt mondtam már: nem jutna eszébe sok igazgatónak, csak épp annak az egynek, akinek a színházában játszik, és aki ő maga. Mindenesetre szorgalmasan racscsol, ha kell, szorgalmasan, bár nem jól játssza a feszült színművészt, akinek a feszültsége valós, de a reakciói műviék, túlzóak, színészesek. A darab felszínén mozgunk rendületlenül, de tény, hogy van a darabnak felszíne.

Ha van valami bántó az előadásban, az épp ez. Molnár a felszínen nem rokonszenves szerző, van ezekben a színházas darabjaiban (A testőrről és a Játék a kastélyban-ra gondolok) mindenféle bántó elszólás, ahogy nagyon demokratikusan a személyzettel, Dvornicsekkel és Kádárnéval bánnak a szereplők, valami leereszkedő barátságosság, ami mindig bosszant, épp az elszólásosság miatt, mintha Molnár Ferenc voltaképpen nagyon nem szeretné az embereket, csak a szereplőket. Ennél persze lényegesebb, hogy A testőrnek megvan ez a színházi

vígjátékjellege, amitől szeretik, amitől hálás a darab, és amit mindenképpen meg kell tartani, de közben nem ártana, ha kicsit mélyebbre szaladna a fűró, nem az lenne a jellemek megoldása, hogy hát istenem, színészek, akiknek az élet csak játék.

Mert a rossz példa ragadós. Istenem, színészek, mondom magamnak, és azt is, hogy rossz színészek. Bakonyi Csilla szerepeltetésére például nem találok jobb magyarázatot annál, hogy már tudja a szerepet, tavasszal volt a székesfehérvári bemutató. Nem tehet róla, de elképesztően ostobán néz ki a dögösnek szánt parókában, mondjuk, az egész parókakérdés megoldásra vár Tatabányán. A darab kivitele kifejezetten nagyvonalú, a színpadra építenek egy voltaképpen haszontalan mennyezetet, a ruhák frissek, egy-egy mellény vagy szexi otthoni ruha kifejezetten jó benyomást kelt, és akkor a parókák olyan idétlenül állnak mindenkin, hogy a viselésükhöz kifejezett színésznői önfegyelemre van szükség.

Bakonyi Csilla azonban páróka nélkül sem az, akinek lennie kell, nála is épp a formátum hiányzik, amitől értené a néző, miért kell annyit küzdeni érte, miért olyan édes elhinni a hazugságait. A párnak párja van, Molnár némileg figyelve az operetti hagyományokra, a primadonna és bonviván kettőse mellé egy másik párt helyez, nem szerelmesek és nem is szubretti-táncoskomikusi, de mégis összeillők: a mama és a kritikus. Van benne kockázat, ha két minden hájjal megkent színész kapja a két szerepet, felébredhet bennük a vágy, hogy megmutassák, hogyan is kell ezt csinálni, mi már kinőttünk belőle, de a kisujjunk rezdülése is többet ér, mint a ti nagyjelenetek, öblögetéssel, térdre borulással és csókkal.

Törekly Zsuzsa bele is megy ebbe a játékba, van benne valami dühödte, mint akitől annak idején elvették a lehetőséget, de majd most, barna cselédruhában, hátrafogott hajjal mutat itt egyet és mást, aztán dámává változik a második felvonásra, hogy elálljon szemünk-szánk. A küszködést, azt látom, mást azonban sajnos nem sikerül fölfedezni. Harsány, túlkarikírozó szenvedés a végeredmény, futás a vonat után, ami nincs már sehol, az ütközőre sem lehet fölkapaszkodni. Csankó Zoltán a kritikus szerepében talán visszafogottabb, nem érzem se szívét, se lelkét, de némi rutint feltétlenül. Kölcsöngesztusokkal dolgozik, néha Mikó Istvánnak látom, néha Kabos Lászlónak, ahogy fölvezeti és elnevetgéli a poénokat, zsebkendővel törölgeti a szemét, mintha épp a szerep szerint nevetne, hátha az is ragadós. Egyébként az, nem téved.

Ennyi az egész, és ha az a kérdés, miért nem bosszantóbb, talán ez a válasz. Mert olyan mafla. Jó szándékú és lapos, nincsenek benne elvesztegetett energiák és kihagyott lehetőségek, nem érzem, hogy lehetne jobb is. Őszintén és nyílt szívvel sekélyes.

Molnár Ferenc: A testőr. Tatabányai Jászai Mari Színház. Rendezte **Guelmino Sándor.**

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Fáy Miklós: Inkább a szakadó esőben (Claudel: A selyemcipő. Rendezte Zsótér**

- Sándor. Díszlet Ambrus Mária. Jelmez Benedek Mari. Dramaturg Ungár Júlia.)** Hát ezt kifogták, gondolom magamban, de csak azért, mert már...
2. **Fáy Miklós: Weöres és fekete (Weöres Sándor: A kétféjű fenevad. Katona József Színház. Rendezte Máté Gábor.)** Jó koszos a padló A kétféjű fenevad kultúrházában, de azért...
3. **Molnár Gál Péter: Elssler Fanny jobb keze (Friedrich Dürrenmatt: Az öreg hölgy látogatása. József Attila Színház, 2008. január 14. Rendezte Zsótér Sándor.)** Elssler Fanny, született Franziska Elssler (1810-1884) a bécsi biedermeier nagy...
4. **Fáy Miklós: A másik oldal (Hámos–Ruttkay: Mici néni két élete. József Attila Színház. Rendezte Léner Péter. / Grimm–Veres–Gimesi: A brémai muzsikusok. Budapesti Bábszínház. Rendezte Veres András)** A másik oldal igazság szerint az egyik oldal, az, amelyikhez...
5. **Fáy Miklós: Kossuth humora (Carlo Goldoni alapján Ferkai Tamás: Mirandolina. A Szolnoki Színház előadása. Zenéjét szerezte Mikó István. Rendezte Balázs Péter.)** Nem, igazán igyekszem, de nem mondhatom, hogy utálom Balázs Pétert....

Cimkék: **Fáy Miklós**